

במשך 24 שעות ביממה. חברי בית הערבה בקבוצה עבדו לפי תורנות - אנחנו יצאנו כמובן לכל פריקה, אחרת כל העניין גם לא היה משתלם עבורנו.

היה זה בחודש אוקטובר (1940), שארע אסון בבית הערבה. שני חברים נרצחו ע"י ערבים, בזמן שעסקו בעבודות תחזוקה במשאבת המים שעל גדת הירדן, במרחק כמה מאות מטרים מהמחנה. בעצם לא היה זה אירוע על רקע חבלני, כפי שהיינו אומרים היום. גם בימים ההם הירדן היה הגבול המדיני של ארץ ישראל המנדטורית וחציית הירדן הייתה מותרת רק בנקודות המעבר הרשמיות. באותה שעה, כשלושה חברי הקבוץ עבדו במים בניקוי צינור הניקה של המשאבה, הגיחה פתאום סירה מצדו השני של הנהר ובה מספר ערבים. חברי בית הערבה צעקו לקראתם, שכאן המעבר אסור. בתשובה פתחו הערבים באש ופגעו מיד בשניים שטבעו. השלישי צלל במשך כמה דקות והצליח, כעבור זמן קצר, להגיע למחנה ולהזעיק עזרה. הצליחו להוציא את אחד ההרוגים מיד מהמים אך את השני רק כעבור יום. צבא בריטי הגיע תוך זמן קצר וערך סיור בסביבה - ל"שאו". היה זה היתקלות עם מבריחים, שמאז ומתמיד פעלו באזור.

ירדתי לבית הערבה, פעם נוספת, כעבור שלושה חודשים, בחודש ינואר. היה זה חודש סוער וגשום ובאותו יום לא יכולנו לרדת לים המלח מירושלים. נאמר לנו, שבמקרה של תקלה אפשר לפנות לרמת רחל ולבקש לינה. רמת רחל הייתה אז התחנה הסופית של קו אוטובוס מס. 7. כשהגענו לשם, שניים או שלושה חברים, הרגשנו כאילו הגענו לבית סוהר בעל אבטחה מרבית. חומה הקיפה מבנים גדולים וקודרים עם חלונות קטנים. גם חדר האוכל היה מתאים לקסרקטין: אולם גדול ובו שולחנות וספסלים פשוטים ועל אחד הקירות דיוקן גדול של טרומפלדור (מייסדי רמת רחל היו חברי ה'גדוד'). אם המבנים היו דומים לבית סוהר - הדמויות בחדר האוכל נלקחו ישר מאיזה סרט גולאג סיבירי. כולם, מבוגרים כילדים, היו עטופים במעילים וצעפים כבדים אפורים וחבשו מצנפות כמעט מעל העיניים. בקור העז ובסערה זה היה אולי הלבוש המתאים, אך הרושם הכללי היה מדכא. רמת רחל קבלה אותנו והלינה אותנו - כ"פרימוס" בחדרי זוגות נשואים, בחדר 3X3. לא נעים, לא נורא. בים המלח לא עבדנו הרבה בחודש זה. לילה אחד הסערה העיפה לנו את האוהל מעל ראשנו. ים המלח, המוכר בדרך כלל כראי חלק, הכה גלים בגובה של שני מטרים. הקשר לסדום נותק לימים רבים ואנחנו ישבנו שם באפס מעשה.

כאמור, ים המלח היה רק אחד ממקומות העבודה שבריוחוק מקום. במשך כמה שנים העבודה בהקמת מחנות הצבא הבריטיים היתה מקור פרנסה אף חשוב יותר, לרבות לנגרי הבניין והבנאים שבתוכנו. אך הייתה גם עבודה בסלילת כבישים ויציקת יסודות לצריפים. באפריל 1940 (אני שם את הדגש יותר על העניין מאשר על הרצף הכרונולוגי) יצאתי ביחד עם קבוצת חברים, ביניהם מספר חברי נוער עין חרוד, שזה עתה הצטרפו אלינו, לעבודה שקבלנים מקומיים ביצעו עבור הצבא הבריטי. הצבא סלל כביש חדש בין חאן-יוניס ורפית. היה זה האביב הראשון שלי בארץ, ובשבילי - כבר קיץ. מצב רוחנו היה מרומם. מה נעשה שם - איש מאתנו לא ידע - נאמר לנו להדגיש כי כולנו בעלי מקצוע, נגרים, טפסנים, בנאים.

לחאן-יוניס נסענו ברכבת מתל-אביב, מתחנת הרכבת ברח' יהודה הלוי. התחנה הייתה הומה אדם. מאות התאספו שם, לרבים כלי עבודה של תפסנים או נגרים עם מטלטליהם. יצאנו לדרך, בודאי לא בטמפו של אקספרס, לכיוון דרום. איני זוכר, כמה שעות זה לקח. עברנו את אישדוד (אשדוד), מגדל (אשקלון) ועזה. הרכבת הייתה מלאה גם במצרים בזרעם הביתה - כי התחנה הסופית של הקו הייתה קנטרה, שעל גדות תעלת סואץ. רפיח הייתה תחנת מעבר בגבול א"י-מצרים, אך לפני חאן-יוניס עלו מוכסים מצריים על הרכבת. בחאן-יוניס ירדנו מן הרכבת אל נוף מדברי למחצה. אחרי הליכה של כמה דקות הגענו לכניסה לעיירה או כפר - אינני יודע כיצד לכנות את אוסף בקתות החומר, מוקפות גדרות סברסים, שנשארו את השם חאן-יוניס. שם קיבל אותנו ערבי צעיר דובר אנגלית, שהוביל אותנו למחנה האוהלים של 'סולל בונה', שהיתה קבלן העבודה. הראו לנו אוהל למגורים והצביעו על אוהל צבאי ארוך: מטבח הפועלים. לשאלתנו באשר לשירותים - הצביעו על ברז מים בודד בקצה המחנה. מעבר לזה משכו בכתפיים. להרמת המוראל סייעה קבוצת ערבים, מבוגרים יותר, שהרימו את ידיהם ובירכו אותנו ב-Heil Hitler!